This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

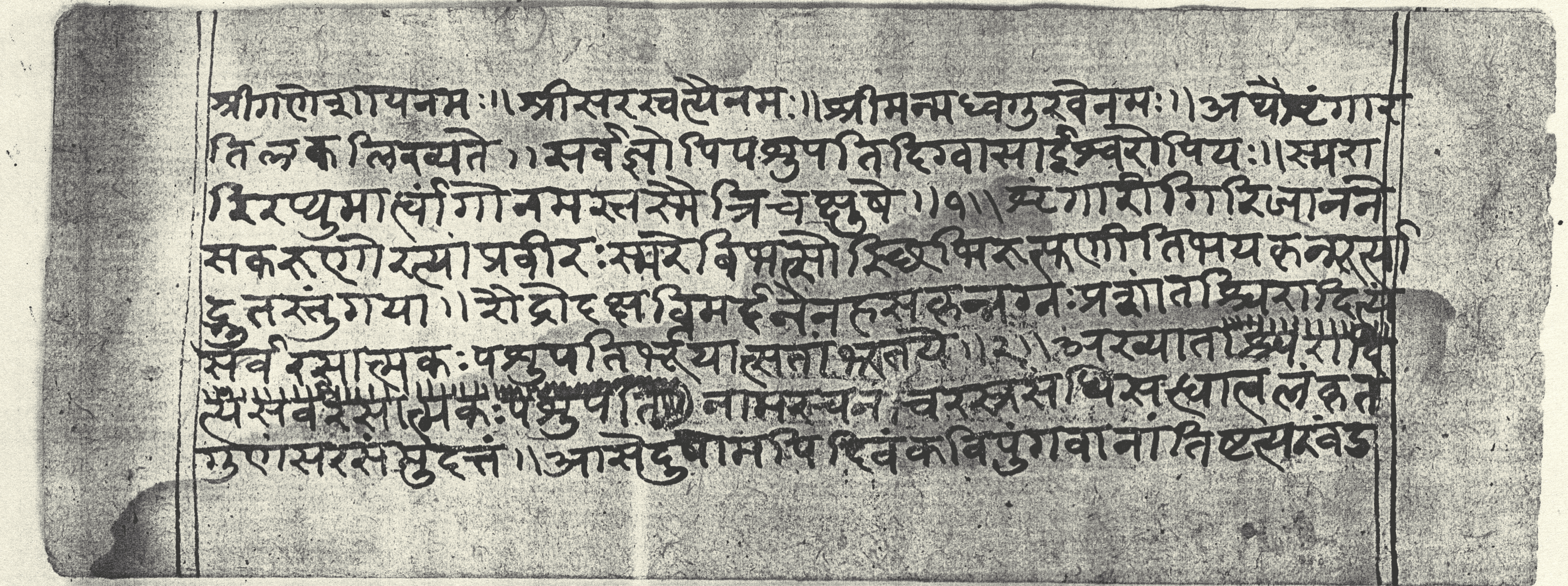

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीमन्मथगुरवेनमः ॥ अथशृंगार
तिलकलिख्यते ॥ सर्वज्ञोपिपशुपतिर्दिग्वासाईश्वरोपियः ॥ स्मरा
भिरप्युमार्धांगोनमस्तस्मै त्रिचक्षुषे ॥१॥ शृंगारीगिरिजानने
सकरुणोरत्यांप्रवीरःस्मरे बीभत्सोस्थिभिरुत्फणीतिभयकृन्मूर्त्या
द्भुतस्तुंगया ॥ रौद्रोदक्षविमर्दनेनहसकृन्नग्नेःप्रशांतश्चिरादित्थं
सर्वरसात्मकःपशुपतिर्भूयासतांभूतये ॥२॥ अख्यातो~~स्यसौ~~
~~स्यसर्वरसात्मकःपशुपति~~ नामस्त्यन । वरस्रसंधिसस्थालंकृतं
गुणंसरसंस्फुटत्वं ॥ आसेदुषामपिशिवंकविपुंगवानांतिष्ठसखंड

Acc. NO - ~~3699~~ M-1788
Title - शृंगारतिलक (परिच्छेद 1)
Author - कविराज भट्ट रुद्र.
Date - ?
Subject - अलंकारशास्त्र.
folio - 11
Xerox - 22.

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1788
Dist Nagpur

Checked 2012

1

[illegible]हकाव्यमयंशरीरं ।।३।। काव्येप्युमेपिरचितोरवलुनोरवलेभ्यःकश्चि
[illegible]णोभवतियद्यपिसंप्रतीह ।। कुर्यंतियद्यपिसुजनार्थमिदंयतःकिंयु
काभयेनपरिध्यानविमोक्षणंस्यात् ।।४।। सानंदमभ्रभकटाक्षविशि
रवैर्येषांनभिन्नंमनोयैःसंसारसमुद्रपारिविधुरेष्वप्युपोतायतः ।ये
र्निस्सीमसरस्वतीविलसितंहृद्यैःपदैसहतंतेषामप्युपरिस्फुरंतिम
तयःकस्यापिपुण्यात्मनः ।।५।। प्रायोनाद्यंप्रतिप्रोक्ताभरताद्यैररसस्थि
तिः ।। यथामतिमयाप्येषाकाव्यंप्रतिनिगद्यते ।।६।। यामिनीवेंदुनामु
क्तानारीवरमणंविना ।। ऋते लक्ष्मीरिवत्यागानवाणीभातिनीरसा ।।७।।
सत्संसंतिगृहेगृहेषुकवयोयेषांवचश्चातुरीस्वेहर्म्येकुलमन्यकेवल

2

२

मनोजातेगुणेगेगौरवं।।७।।आपःसतुकोपिकोविदपतिर्यद्वायुसमाहितंगापण्यस्त्रीवकला
कलापकुशलाचेतांसिहर्तुंक्षमा।।८।।तस्माद्यत्नेनकर्तव्यंकाव्यंरसनिरंतरं।।अन्यथा
शास्त्रवत्तस्यगोष्ठीषुद्वेगदायकं।।९।।शृंगारहास्यकरुणारौद्रवीरभयानकाः।।बीभत्साद्भुतशांताश्चनवका
व्येरसास्मृताः।।१०।।रतिर्हासश्चशोकश्चक्रोधोत्साहौभयंतथा।।जुगुप्साविस्मयश्चाष्टौस्थायिभावाअ
मीस्मृताः।।११।।निर्वेदोथग्लानिःशंकासूयामदश्रमाः।।आलस्यंचैवदैन्यंचचिंतामोहोधृतिस्मृ
तिः।।१२।।व्रीडाचपलताहर्षआवेगोजडतातथा।।गर्वोविषादऔत्सुक्यंनिद्रापस्मारएवच।।१३।।सुप्तंवि
बोधोमर्षश्चाप्यवहित्थामथोग्रता।।मतिर्व्याधिस्तथोन्मादस्तथामरणमेवच।।१४।।त्रासश्चैववितर्कश्चवि
ज्ञेयाव्यभिचारिणः।।त्रयस्त्रिंशदिमेभावाः[illegible]लितस्सरिणः।।१५।।स्तंभस्वेदोथरोमांचःस्वरभंगोथवे
पथुः।।वैवर्ण्यमश्रुप्रलापाविष्टौसात्त्विका[illegible]।।१६।।स्थायिभावाएवतेसंपन्नाःप्रयांतिरसताममी।।यथा
द्रव्याणिभिन्नानिमधुरादिरसात्मतां।।१७।।[illegible]भवबीजयथा[illegible]पुष्पफलादयः।।तद्वद्रसेपिरुचिरावि २१।।
ग्रीवान्नावरूपिणः।।१८।।आद्योनेकरसःकाव्यंकिंचिदत्रोपलक्ष्यते।।बाहुल्येणिभवेद्यस्तुसतद्वयानिगद्यते
कैशिक्यारभटीचैवसात्वतीभारतीतथा।।चतस्त्रोवृत्तयः[illegible]का:।।१९।।वीराद्भुतमहासितेरिरु
भारतीस्यात्सात्वतीहकथिताद्भुतवीररौद्रे:।।शृंगारहास्यकरुणेरिहकैशिकीस्याद्दृष्टौभयानकयुता
मेरभाटीसमुद्रा।।२१।।धर्मादर्थोर्थतःकामःकामात्सुखफलोदयः।।साध्यायानेषतरिस[illegible]गोरोय

।।२।।

सनायकः॥२२॥चेष्टाभवतिपुंनार्योर्यारत्युत्कानुरक्तयोः॥संयोगोविप्रलंभश्चशृंगारोद्विविधोमतः॥२३॥युंसे
कस्तुसंयोगोविप्रलंभोवियुक्तयोः॥प्रच्छन्नश्चप्रकाशश्चपुनरेषद्विधायथा॥२४॥मदनकुंजरकुंभतटोपमस्तन
तटेपरिगतस्फुरितांगुलिं॥सकरस्पर्शनवाममपिप्रियादयितयापाणिममस्यतदक्षिणं॥२५॥सततंस्मरसंनिवे
शाविवर्द्धोच्छ्वासैर्मुहुःपंचमोद्गारवर्तिभिरापतद्भिरश्रित-सिक्तमथनेत्राबुभिः॥एतस्याःप्रियविप्रयोगविधुर
स्तत्कान्यासोरागीतांसंप्रसूयतवक्रिवाशिविषममन्येवचनै[illegible]ति॥२६॥कांतेनविचित्रसुरतक्रमबद्धरागसं
केतकेपिमृगाक्ष्याबद्धरसेन॥वकूजितंकिमपिपेयमनल्प[illegible]तल्पेनाल्पैःपूरितमनुचादितपात्रिसंघैः॥२७॥
ईषदक्षितकंठकंदलदलत्पीनस्तनानर्तनव्यायामाविचितकंचुकंमगदृशस्तस्यास्तथालोकितं॥चा
स्लाघ्यविदग्धमुग्धमधुरास्फारिभवन्मन्मथाहेकृतमानसःकिंस्मरस्याभिमताःसिध्यंतिपुण्यैःक्रियाः॥२८॥
यागीपवित्रचरितःकुशलोरतेषुकृतःकलासुचतुरस्तरुणोध्यताधुः॥सव्यःक्षमीस्थिररुचिःसुन
गोभिमानीस्त्रीणांमतःसुभगाइहनायकःस्यात्॥२९॥तस्यानुकूलदक्षिणशठधृष्टाःस्तमत्रच
त्वारः॥भेदाःक्रिययोच्यतेतदुदाहृतयश्चरमणीया॥३०॥अतिरक्तःस्वनार्यायःसदात्यक्तपरांग
ना॥सीतायांरामवत्सोयमनुकूलःस्मृतोयथा॥३१॥अस्माकंसखिवाससीनरुचिरेग्रैवेयकं
नोज्वलंनोवक्रागतिरुद्धतंनहसितंनैवास्तिकश्चिन्मदः॥किंचान्येपिजनावदंतिसुभगेप्यस्याःप्रिया
नान्यतोदृष्टिंनिक्षिपतीतिविश्वमियतामन्यामहेदुःस्थितं॥३२॥योगौरवंभयंप्रेमसद्भावंपूर्वयोषिति॥नमुंच
त्यन्यचित्तोपिज्ञेयोसौदक्षिणोयथा॥३३॥सैवास्यप्रणतिरसेदवुवचनताएवकेलिक्रियाप्रीतिःसैव
तदेवनर्ममधुरंस्पर्शानुरागोचितं॥कातस्यापिप्रियकारिणीचभवतीतर्वकिंकपीघाविलंकस्यादिपमहाभि

ग्रेसरसीप्सनोदो लायते चिंतया ॥३४॥ प्रियं वक्ति प्रेयोस्यत्र विप्रियं कुरुते भृशं ॥ मुक्तापक्ताईवेच स्तु कुटिल लोलो शाठो यथा ॥३५॥ सर
लरैते ले अधांतां नद्दहृभुतलन्यालि नैपुनी फ्युवासस संश्लिष्टं तत्र कृत नास्ति ॥ कृणदृर्निपुनर्युक्तं बुनवे निवतावयोधुतमुफातक
लोऽप्रियं कुरंगदृशा द्घोदृष्टौ ॥३६॥ किंचिदुपानतो धिरभासादाहलष्य केशेषबलनी तामोहमंदिरं दयितया हरेण बध्वा दृढं ॥ भूयोप
कोपा
स्पाति नहृहानितमुहुः कंठपरुष्यदरं जल्पसाः श्रवष्यासस्तेन सुकृतीकस्थितेहृठ सताप्नुते ॥३७॥ निःशंकः कृतदोषोपि
निर्लज्यस्ताडितापिय ॥ मिथ्या वाग्दृष्टदोषोपि धृष्टोयं कुपितोपथा ॥३८॥ जल्पसाः परुषरुषाम बला चुंबसमानाम
२२
नेग हृकासास्तु करकेण बहुशः संताड्यमानोपिसन् ॥ अलीनापुस्तोद्ध्याधिभिरसोपाद्यचारं नतोनोभाने सखिवसां प्रते
गणधिने कुप्यासि तस्मै कथं ॥३९॥ चिकूतांधलोगतत्रपप्रणधि[illegible]मि सेवलया राध्यतां यस्याः पादलताहतिं तत्र बहृद्व्या
स्वासेसोपावंकः ॥ इसुक्तोपि ननाजमुचतिपसमादावयं[illegible]नो मिथ्यानादविचक्षणः किमपर कुर्यां वपुस्पृत
दा ॥४०॥ कुटमंत्रः मुग्धिर्वाग्मीप कोनमो निचक्षणः ॥ स्यात्रमेलभिवस्तस्य कुपितस्त्रीप्रसादकः ॥४१॥ पीठमर्दो विट
श्चैव विदूषककश्चेतित्रिधा ॥ सफ्वेलयमस्खनतापिकान्ताधिकानुगः ॥४२॥ एककार्यो विटः प्रोक्तः क्रीडाप्रायो
विदूषकः ॥ प्सबपूर्वैषभाषाभिहास्यकारी[illegible]कर्मकृतः ॥४३॥ पर्यास्तबंधाभिपयेष्यापारः सापत्नो मनेसचुरः ॥ श्रे
कमुदाहतपस्तथापिकाम्प्रियहृदर्पितेन ॥४४॥ चिकुनामनुमावेसंफलवंचः साधुबुद्धहृतां मुथासमापनगेलपयाहि
क्रिमंगं स्मरभुवा ॥ प्रियंपपादप्रांतं प्रणतमधुनामानपम्स्त्यानमुग्धे प्रेयेनु प्रसवनिगतः कालहरिएः ॥४५
प्रणधिभिम्नन्नौ तस्मिन्मानं मनस्विनिमाकुथ्याः किमपरि मंतोपुकाम्पुकैर्विनाहमनुमातव ॥ अयमपिभवेस
प्रसेव वक्ष्मालल संनिभः सरसबिसनीकंदच्छ विभिंग लाञ्छनः ॥४६॥ दूरात्कुंदलिते हृदिप्रविशते कंठेलुठोहृ

३

हताद्यक्षे संकूचना सिकावलीतैर्नित्य द्विरस्पुष्पमपि ॥ निश्वासैः पृथुमध्याया छद्मदवपुर्यैः कंतवार्दितो मिल
वितसौष्ठवं कृतमनः कोपेन कांतेप्रति ॥४७॥ स्वकीयापरकीया च सामान्या वनिता त्रिधा ॥ कलाकलापकु
शला स्तिस्नास्ति स्नेहनायिका ॥४८॥ पोऽनाचारस्तास्वाध्वी क्षमार्जवविभूषिता नवालेगारहस्य
पि लज्जाप्राप्य [illegible]र्या ॥४९॥ गतं कर्णौ [illegible] प्रसरति तथाप्यक्षियुगलं [illegible]कुसुमं [illegible] तदपि च
कुंकोत्तमनरूढी ॥ नितंबप्राग्भारस्पि गुरुस्तम्पगुरुसंपद्यते कपंचि नौतु [illegible] तामनिमन्ये मगदृ
शः ॥५०॥ यत्पश्यामाचामस्तनमभिविलसत्कृत्य [illegible] यथाद्य [illegible] स्तियक्यत तिस्महसासंकुच
ति च ॥ तथामन्येमुग्ध्याः प्रणयिनि दरास्वादितरसं नमध्यम [illegible] चेतः प्रगुणरमणीयं न च
दृढं ॥५१॥ धिरमनाप्यविमुंचमम्मांचलमामयदीपामिप[illegible]मपास्मरंकौ [illegible]तिन बोढवध्वे
वच्यसापुनामुदमगादपि कांस्कुरतादपि ॥५२॥ सलज्जमचुंबनेव[illegible]हस्येबाबगूहिता
परावृत्य चिरं तल्पमास्तेरं तुंच वांछति ॥५३॥ अपहरति यदास्य [illegible]वनो [illegible]ध्यम
णाचलौ [illegible]पकंपतत्व च प्रकामं ॥ वदति लल्लचैदलतृप्याकं चिपुष्का पिकस्या
रमय [illegible]स्फुवसांतकांतमंतर्न बोधा ॥५४॥ मुग्ध्याभाजेववयपषमदूपायेनसात्वमनो ॥ ३

6

नातिभीतिकरैश्चित्रैर्निबंधैर्बोलभाषितैः ॥५५॥ सर्वान्निरस्तसीरादेषाऽमलावल्लीसुमुखीकिमु
खीपद्मे मन्येतवास्यपिपासया ॥ इतिभिगद्दितेभीत्या किंचिद्वर्तितकंधरा नदने कमलेबाला
भर्त्रा स्रिंपरिचुंबिता ॥५६॥ आन्यांनिषेधुमामोपियदिसा कुप्यतिप्रिये ॥ दिरीसस्या
ग्रतः किंचिदनुनीताचतुष्यति ॥५७॥ मन्येकृते प्रथममेव विकारमन्यनोजानतीन
यवधूरूपदीपरंसा ॥ धूर्तेनिलोचनयुगंपरिमप्यगाठंसचुब्यचाधरदलेगमिता
प्रसादे ॥५८॥ आरूढयौवनामध्याप्रादुर्भूतमनोभवा ॥ प्रगल्भवचनाकिंचिद्
चित्रसुरतायथा ॥५९॥ नरतारंचक्षुः क्षेपयातिमुनीनामपिद्रुतः कुचद्वंद्वाक्रांत
हृदयमहदः कानकुरुते ॥ गतिर्मंदीभूताहरतितामनमन्मथवता महोतन्यातन्व्यास्त
ल्यंतरुणिमनिसर्वं विजयते ॥६०॥ द्विस्त्रिस्त्यतिनिर्मूरि प्रियतमेवैदग्ध्यभा
नोभिरः कामंकुंतलमालिकाविरचनेस्यक्रोन्यकर्माकिरः ॥ वक्षःसंभ्रियते
पुनःपुनरिदंलीलालसाम्प्रतंनाभासुभ्रुमनोरमा तव दरा कस्मादकस्माद्दिये ॥६१॥

२४॥

सुक्षाकुरबकस्तनोकिमालिंगनोकं किंमुखमदिरेच्छु: केसरोनोहरिस्थ:॥ त्वयिनिपतमत्रोकेयुष्यतो
पादघात: प्रियमितिपरिहासासे बाल काचिद्धृदे ॥६२॥ [illegible]ने तथाकमपि मक्षितमगाधस्या
तुर्यमुक्षतमनोभववारतेषु। नकूजितान्यनुवदद्भिरन[illegible]वार श्लिष्यापितंगृहकपोतशाने
पर्यासस्या: ॥६३॥ वादव्या अयनेकोनेपिबतीवरताविप्र॥ विराजतीवत दोषु कुचौतवसु
रवेयथा ॥६४॥ कुतोनेकविधारसेन सुरतेकेलि[illegible]यथाचिचिरसप्राप्यातसुखश्रीखि
ताक्षयुगुलाश्चिच कपोलस्थली ॥ सुसेयंकिलसुंदरीतिसुभगा: स्वैरंतयेनो
स्वजन्हाढानंगविमर्दभिस्सह वपुर्नह्रोसएवागत: ॥६५॥ साध्वीसावत्किवक्रोक्या
प्रियंकोपात्कृतागसं। मध्यावदत्युपालं धीरधीरापरूपयथा ॥६६॥ उपसृतांद
ढपाश्रमफलालसश्रियरादुपर: प्रमुषितव्यारुदंचेन:॥ धृतांजसपदितदक्षिचुंबना
दिहैवितेप्रियविद्धिताकुतायंता ॥६७॥ यत्राकोपितमिदुनासरसिजेरंगारएजाधि
तंकुसायामेनाध्यतेकदलितांकांडेरलाताधितं॥ कालोन्य: प्रियकोपिसोमतथया
योयविषासंप्युनाधिकूच्यादूनिभिनिर्यदश्रुस्खलामोहंवदंतीगता ॥६८॥

सार्धंमनोरथशतैस्तवधूर्तकांतासैवस्थितामनसिकृत्रिमभावरम्या ।। अस्माकमस्तिनकथंचिदिहावका
शस्तस्मात्कृतंचरणपातविडंबनाभिः ।। ६९ ।। लब्धापतिप्रगल्भास्यासमस्तरतकोविदा । अज्ञातनाथ
काबालाभिराजीकृत्रिमायया ।। ७० ।। संपूर्णकुंजिनीमत्ताब्जलतिकामादाययस्याः प्रियोहारमकृतेपयो २
धरतटप्रसंगतारारुचं ।। बंधूकच्युतदंतदालिविदलघनेनसीमंतितंसवाक्षणाविजगीषुपुष्पध
नोर्धोबाणश्रियंधास्यति ।। ७१ ।। यत्रस्वेदजलैरलंविलुलितैर्व्यालुप्यतेचंदनंस्वच्छंदैर्मणितैश्च
यत्ररणितंनिकूज्यतेनूपुरं ।। यत्रापासरितेतसर्वविषयाः कामैकदेवायतंतासरव्यस्तसुरतं
भणाभिधत्तेपत्रोषाधिलोकस्थितिः ।। ७२ ।। स्वामिन्भंगुरयालकंसतिलकंभालंविला
सिन्कुरुप्राणेशत्रुटितंपयोधरतटेहारंपुनर्योजय ।। इत्युक्त्वासुरतावसानसुखिता सं
पूर्णचंद्राननास्पृष्टातेनतथैवजातपुलकाप्राप्तापुनर्मोहनं ।। ७३ ।। मधुरवचनैः
सभ्रूभंगैः कृतांगुलितर्जनैरभससरलितैरंगव्यासैर्मनोभवबंधुभिः ।। असकृद
सकृत्स्फारस्फारस्फारैरपांगविलोकितैस्त्रिभुवनजयेसापंचेषोः करोतिसाहायतां ।।
७४ अनुकूलरताचेषद्रवंतीवप्रियंगके ।। कोपंकांहृतंकिंवानवयातिरसात्ववया ।। ७५ ।।

८

धन्यास्ताः सखियोषितः प्रियतमे सर्वांगलग्नेपि याः प्रगल्भ्यं प्रथयंति मोहनविधावालंब्य
धैर्यं महत् । अस्माकं तु तदीयपाणियुगुले पुन्मोचयंत्यंशुके कोयं का वयमत्र किंच सुरतं
नैव स्मृतिर्जायते ७६ । कृतदोषेपि या धीरास्तस्मिन्नोद्रियते रुषा ॥ आकारासंवृतिं
चापि कुर्यो दास्ते रतिर्यथा ॥ ७७ ॥ यद्वाचः परुषोपचारं च कुरायत्सा ग्रहदूरतः प्रत्यु
त्थानमिदं स्वहस्तनिहितं यद्भिन्नमभ्यासनं । उत्पद्याभियदेव मेनचमुहुर्दृष्टी स
खीसन्मुखी तत्कैतव[illegible]पंकजाक्षि बलावृत्ताकोपप्रसादो मयि ॥ ७८ ॥ यस्याभिनीनि
वारितोनिवसनग्रंथिं समुद्ग्रथ्यनूभ्रूक्षेपो न कृतो मनागपि मुहुर्यत्खण्डमानेप
रे ॥ भ्रान्तिः शोकमिवार्पितं वपुरहो पस्युः सदालिंगनेमानिन्या कथितो न कूठ विधि
ना तेनैव मन्युर्महान् ॥ ७९ ॥ मध्याप्रतिभिन्नस्पेनसो कंठं साधु भाषिते ॥ आधी
रापरुषं हंति सा तत्त्वं दयितं यथा ॥ ८० ॥ कृतमध्यावादे विस्माधादितः कामुकाचूम
ह्यपातामे बोचैरभिसरपदीपैर्नखपदे ॥ विलासेश्वप्रासंत वहद्दिपदरागबहुले
मंध्या किं ते कसंभ्रुवमकुटिलाचारपथ्या ॥ ८१ ॥ सावाढं भवतोक्षितातिनिबिडं से

८

था

यस्य बाह्याः स्वजाभ्रूयो द्रव्यस्तितां शठेति परुषं संतर्ज्य संतर्ज्य च ॥ आलीनां पुर एव तिकुर्वि
परः कोपाहृती भ्रूपुरं मानिन्याचरणे प्रहाराद्विधिनाद्येयानन्तोकीलत ॥ ८२ ॥ एकाकाराम
तामध्या पुनर्भर्त्स्ययत्तानयो ॥ अतिसोक्ष्मभयद्रदाः कविनेपि दर्शिता ॥ ८३ ॥
मुग्धा पुनस्प्रागल्भाचौदृध्यापरिक्षिपत् ॥ एकाल्पेष्टा कनिष्टान्या नायकप्रणय
प्रति ॥ ८४ ॥ उपरोध्यात्तैस्नेहात्सानुरागोपि नायकः । चेष्टते तीप्रति प्रायः कला
सु कुशलो यथा ॥ ८५ ॥ त्वदक्षिणी कुवलयबुध्विरे सली रुणध्म्यहं तदिति नि
मील्य लोचने ॥ ततो भ्रत्रे पुलकित गंडमंडलो पुनापरां निभृत मचुंबदंततानां ॥
८६ ॥ संपत्तौ च विपत्तौ च मरणे च न चिमुंचति ॥ यास्वीयातां प्रतिप्रमजा
यते पुण्य कर्मणि ॥ ८७ ॥ अन्यदीया द्विधा प्रोक्ता कन्योढा चेति ते उभे ॥
दर्शनाच्छ्रवणाद्धापि कामार्त्तिं जनतो यथा ॥ ८८ ॥ कमपि ललितैः स्निग्धैः

६

कंचित्किम्यणतिकुंचितैः किमपिवलितेकंदर्पैपुनस्सद्विरिवेक्षणैः॥ अभिमतमुखंवी
क्षांचक्रेनवागतयालिलितकुशलोप्यालीकोयंयातिविस्मये॥ ८९॥ ऽभिरामय्यवहिमेनो
मस्करमेक्षिप्तवत्यापरायव्या। तिलमात्रकमप्यभून्नहिश्रवणेंदीवरलोचनांतरं॥ ९०॥
कस्याक्षिस्मुभगाहूतिस्मुक्षिपरयस्तदृष्टाभिगतरलेनिमिलिताक्ष्याः॥ भिस्पंदवपु
र्वलोकयसौभिदत्त्वाः संतेपुर्विधुरंपयोनिरुगातबष्याः॥ ९१॥ कार्श्यंजागरस्तंतापा
नूयकरोतिश्रुतोप्यलं॥ तमेवदुर्लभं [illegible] कांतंचेतः कस्मादिदृक्षसे॥ ९२॥ साक्षाद्धि
चैतस्यास्वप्नेतस्याद्दर्शनंत्रिप्या॥ देशकालेचभंगयाचश्रवणंचास्यतच्चया॥ ९३॥
ससंसेतिगटहेगर्द्धप्रणयिनोपेपाभुपालिंनव्यापारोछलएलदच्छमोहनल्लला
जायंनएलीदृशः॥ अयान्कोप्यपरोयमत्रातिपतंदृष्टेप्रियस्मिन्वपुःस्वेदोजंभ्मण
कंपसाध्वसमुमुखैः प्राप्नोतिकांचिद्दशां॥ ९४॥ [illegible]चित्रचित्रगतोप्ययमममालिमदो
नोपमः॥ समुन्मत्ल्यबलौत्सुक्यंठयंतिमानयसे॥ ९५॥ मुग्धास्वप्नसमा

ल्ल

६

गतेप्रियतमेतस्याःस्पर्शनाद्रोमांचांचितयाशरीरलतयासस्त्यकोपाकिल॥मामासस्त्वत्रा
वल्लपेतिसहसाश्रुत्यंवदतीमुहुःसख्यानोहसितिसचितमसकुसुमशेचिताप्रस्फुत॥९६
स्फारस्फुरत्प्रदीपसौधंमधुलोलसल्लककलभीत॥प्रियसखिसकलमिदतवसफयि
यदिरवलुमवेसोत्र॥९७॥विकसितकैरवनिकरेस्फरतिचसरसीसमीरणेस्तनु॥
चुंबसंबरमिंदौतवतेनविनारतिःकीदृक्॥९८॥अंजननिकरास्कंदग्रीस्तवकुचयो
पत्रभंगाकंचवद्या॥यदिघटयतेनसयुवानिर्भ्रमालिंयतेनोवा॥९९॥द्रष्टुंवक्तुंच
नोकन्यारस्काराकोस्यमुस्फुटं॥पक्षपतमपिजल्पंतंनिर्विकोपस्तुयापचा॥१००॥कामंन
पत्रपालिदिदक्षतएवभरुम्लानोक्वापिजल्पतिविवक्षुतिचादरेण॥लज्जाभरव्यतिक
रेणमनोपिनाथेबालारसांतरभिदंललितंबिभर्ति॥२॥विस्पातनायिकाचितासखी
वदतिनायकं॥नायकोवासखीतस्याःप्रेमाभिव्यक्तवेपथु॥३॥कंठकिततनूरुशरीराल
ज्जानुकुलायमाननयनेव्यं॥तवकुमुदिनीववांछतिनचचंद्रबालाकरस्पर्शं॥५॥यत्ताप
यतिशिशिरांशुरुच्चोयदेतामेमोहयंतिचाविनिद्रसरोजलवाताः॥पक्षिसिंचतेतनुरिंपं

चषएवदोषः सख्यास्तवैवं सुतनु प्रचुरत्रपाया ॥ पक्ष्मेरूयं तं तु सा कांतं स्फारिताक्षी निरीक्षते ॥
दूरादालोकयन्त्या प्रचरस्वयं चाभिनिर्भरं ॥ ७ ॥ निर्निमित्तं हसंती च सखीं वदति किंचन ॥
सख्या जं स्पृष्टं किंचिद्गात्रमाविष्करोति च ॥ स्तरव्यासं स्थापिता मालाकाव्यादिरुचये
सुनः । चेष्टां च कुरुते रम्या भंगाभंगो स्फुभेयंर्थी ॥ ८ ॥ अभिमुखगते यस्मिन्नेव प्रिये
बहुरोषवदस्य वनतमुख [illegible] स्मीमेव रिकृतं मृगनेत्रया ॥ अप्याकिल दलल्लीलाकपोलं
सएव तन्पेक्षितः कथमपि यथा दृष्ट्या मनोकृतं स्फुतिलेचनं ॥ ९ ॥ तिर्यग्विकिर
गात्रायपष्टि विषमोद्वृत्तस्तनास्फलनत्रुट्यन्मौक्तिकमालया सपुलस्वेदोल्लसद्ग
उपा ॥ दूरादेविलोकयत्यभिमते नद्वक्रदत्तेक्षणं दुर्वारतापया सहचरीगाढस
मालिंगिता ॥ १० ॥ अनिमित्तं यद्विहसति निःकरणमेव यासखीं वदति ॥ दयि
तं विलोक्य तु दियंरासति तदधीनमात्मानं ॥ ११ ॥ प्रान्तेकूजन्मूलकांतिललि
मुपस्पदोर्वल्लरीविलासानपयोधरस्खलत्सन्मुक्तावली सुंदरीं ॥ अंगुल्या

[illegible]

प्रचलत्कुरागवलयस्वानोपहुतस्मरंतन्व्याः किंचितलाचनं विजयतेतत्कर्णकंडूयनं ॥१२॥ स्त्रजो
वतंसंसरैनार्चाकिंचित्प्रियंसमालोक्यसमासजंती ॥ पुनस्तरांसासुहृदोदृढांतिप्रियंगमत्वा
समिवस्मरस्य ॥१३॥ व्याजृंभितोल्लसितदंततमयूखजालंयालंबिमौक्तिकगुणंरमणोमु
देव ॥ उर्ध्वेमिलत्कुजलतावलयप्रपंचंसतोरणंहृदिविराचपराव्युदासा ॥१४॥ अन्ने
कापिकरोस्यतत्सर्वमुद्धतमन्मथा ॥ दूरवस्त्वापुनःकांतमभियुक्तेस्वयंयथा ॥१५॥
उल्लंघ्यापिसखीवचःसमुचितांलज्जामवज्ञ्सीतिष्करंनिरस्यचनिजंसौभाग्यगर्वं हित्वा
मनाक् ॥ आस्यांकेवक्त्रमनन्यधुगुरोरादायनून्नंमपायंनिःशेषविलासिवर्गगणनाचू
ङामणिःसंश्रितः ॥१६॥ चक्रकुर्मीलितिसानंदभितबप्रस्खलत्यपि ॥ नृपतेश्चतनुस्त
न्यास्तस्यास्तद्दर्शनेयथा ॥१७॥ मिलन्मथरश्चक्षुषापरिपतत्काचीग्रहव्यग्रया
कानंदभरस्तवज्जघनयाकोपापरुसागया ॥ सर्वांगंचदुकारकोप्यवलयासंगोतकेकौतु
कादापुस्तांरनुमहोनिरीक्षितुमधिमपानसंभावितः ॥१८॥ नाभियुक्तेस्वयंकन्या
मुग्धत्वाद्दुःस्थितापितं ॥ नदवस्थीनुकांतायैतत्सखीकथयेयथा ॥१९॥ निःश्वासे

८

पुस्फुरतिकदलीजीवनंतापसंपन्नोत्राभोभिः स्वछमितपतितैः स्यन्तेप्यस्तनांतः ॥ तस्याः किंचि
सुभगतदक्षतानवंसद्वियोगाद्येनाकस्माद्दूलयपदवीमंगुलीयंप्रयाति ॥२०॥ अनस्यत्रा
रणास्वीयाधनहार्यपिरागना ॥ अस्यास्तुकेवलंप्रेमतेनैवारागिणंमता ॥२१॥ सामा
न्यवनितानिरूपासा। बित्तरमिच्छति ॥ निर्गुणेपिनविद्वेषोनरागोन्यगुणिन्यपि ॥२२॥
तस्यरूपमिदंप्रोक्तंकेकिंचिद्भावयपुनः ॥ बलवत्यानयायुक्त्यातासामप्यनुरागिता ॥
२३ ॥ भंगारूजासएवस्याचोदितारागवर्जिता ॥ तद्यापारोप्यवृथाभासांस्मरः किं
मक्षिताबकैः ॥२४॥ तस्मात्तासामपिकापिरागःस्यात्तिकुसर्वदा ॥ द्रव्यार्थेक्षेत्र
मेकाविैग्राम्यान्वेमोहयंतिनाः ॥२५॥ लिंगिप्रस्थिलकामञ्चनरंमन्यश्चापांडकः ॥
सुखमास्यधनोर्मुखैः पितृवित्तेनगर्वितः ॥२६॥ इत्यादिन्त्रयमेगम्यान्त्यास्वाङ्क
ष्यचतद्धनं ॥ अपूर्वाद्रवमुंचंतिनानेनांतास्तापयतिञ्च ॥२७॥ किंतुतास्ताकलोके
लिकुरालानांप्रनोरमं ॥ विस्मारितापस्त्रीकिंस्फुरतंजायतेतथा ॥२८॥ गाढां

८

16

लिंगनपीडितश्चैंनतटंस्विच्चकपोलस्थलंसंदष्टाधरमुत्कसीकृतमतिभ्रांतभ्रुनृत्य
त्करं॥चाटुप्रायवचोविचित्रमणितैर्घातैर्नखेश्चांकितंवेश्यानाप्नोतिधामपु
ष्पधनुषःप्राप्नोतिधन्योइतं॥२९॥ईर्षाकुलस्त्रीभुननायकस्यनिरशंकेकेलि
र्नपरंगिनांसु॥वैश्यासुचेतद्वितयंप्रसिद्धंसर्वस्वमेतास्तदहोस्मरस्य॥३०॥कु
प्यत्पिनाकिनेत्राग्निज्वालाभस्मीकृतःपुरा॥उज्जीवितःपुनःकामोमन्येवेश्या
विलोकितैः॥३१॥अनंदपतिपुत्र्यातास्सेविताध्यातिचान्यथा॥दुर्वित्तपेषाःप्रव
त्येवतस्माद्वेश्याविषोपमा॥३२॥स्वाधीनपादकाचोत्कातथावासकसज्जिका॥
अभिसंधिताविप्रलब्धाखंडिताचाभिसारिका॥३३॥प्रोषितप्रेयसीचैवना
धिकाःपूर्वसूचिताः॥ताएवात्रभवंत्यष्टावस्थाभिःपुनर्यथा॥३४॥यस्या
रतिगुणाकृष्टःपतिःपार्श्वंनमुंचति॥विचित्रविभ्रमासक्तासास्वाधीन
पतिर्यथा॥३५॥लिखतिकुचयोःपत्रंकंठेनियोजयतिस्रजंतिलकमालिके

१

कुर्वन्नर्वाग्गुदस्यतिकुंतलान् ॥ इतिचतुरातैर्वारंवपुर्यौरतःस्वस्थान्विरहविधुरोना
स्याःपार्श्वंविमुंचतिवल्लभः ॥३६॥ उत्काभवतिसायस्याःवासकेनाग[illegible]तःप्रियः ।
तस्यानागमनेहेतुंचिंतयत्याकुलंयथा ॥३७॥ किंरुद्धःप्रिययाकयाचिदथवास
ख्याममोद्वेजितःकिंवाकारणगौरवंकिमपियन्नाद्यागतोवल्लभः ॥ इत्यालोच्य
मृगीशोदृकेरतलेसंस्थाप्यवक्त्रांबुजंदीर्घंनिश्व[illegible]तंचिरंचरुदितंक्षिप्ताश्च
पुष्पस्रजः ॥३८॥ भवेद्वासकसज्जासौसं[illegible]जितांगारतालये ॥ निश्चि
त्यागमनंपत्युर्द्वारेक्षणपरायणा ॥३९॥ दृष्ट्वादर्पितामंडलेनिजवपुःपर्यं
मनोहारिणीदीपार्चिःकपिशाचमोहनगृहंत्रस्यंकुरंगीदृशा ॥ एवंनौसुरता
भविष्यतिचिरादध्येतिसानंदयाकामंकांतदिदृक्षयाविकलिताद्वारेदृशो
पिता ॥४०॥ निरस्तोमन्युनाकांतोममन्नप्रिययापुनः ॥ दुःखितातंविनासा
भिसं[illegible]ताकथितायथा ॥४१॥ प्रसादःप्रणतःप्रियःपरुषयावाचास

१

न्निर्वासितोयत्सरव्याजकृतंवच्योजडतपायन्नन्युरेवाहृतः।पापस्यास्यफलंतदेत
दधुनायच्चंदनेदीवरसालियांत्कसमीरपंकजविसैर्गात्रंमुहुर्दह्यते ।।४२।। प्रेष्य
दूतींस्वयंदत्वासंकेतंनागतःप्रियः।यस्यास्तेनविनादुःखासाविप्रलब्धामताय
था ।।४३।। यत्संकेतगृहंप्रियेणकथितंसंप्रेष्यदूतींस्वयंतच्छून्यंविनिषेव्यसु
दरघ्नापश्म्याच्चपनम्राराया ।। स्थानेपास्छासनस्छचपैनोविगलत्मा
द्राजनैरस्रुभिर्भूमावद्धारमालिकेवलिखितादीर्घंरूदंसाशानैः ।।४४।।
कुतश्चिन्नागतोयस्याउचितेवासरेप्रियः ।। तदानींमसंतप्ताखंडीतासोम
नायका ।।४५।। सोत्कंठंरुदितंसकंपमसकृच्छ्वासंसबाष्पंचिरंचक्षुर्दिक्षु
समर्पितंकरूणंसरव्यासमंजल्पितं ।। नागच्छत्सुचितेपिवासकविधौ
कांतेसमुद्भूतया।तत्तत्किंचिदनुष्ठितंमृगदृशानोयत्रवाचांगतिः ।।४६।।
यानिर्लज्जीकृताबाढंमदनेनमदेनच ।। अभियातिस्वयंचाभिसारिकेति

१९

१०

मता यथा ॥४७॥ नोत्सीतं तडीतो दृशा जलमुचां तद्ध्वाना नाकर्ण्यपानो गर्जि[illegible]णिताभ्र
शैम्भुक्तिस्रुखं तद्दाचिसंचिंसच ॥ धारापातसमुद्भवान चमतापीडा तदालिंगने [illegible]ा छंस
दयिताभिसारणविध्यौ तन्व्यापरं न त्वरे ॥४८॥ कुतश्चित्कारणाद्यस्याः पतिर्देशां
तरंगतः ॥ दृचाविधिंभ्रष्टातांसा प्रोषितप्रेयसी यथा ॥४९॥ उत्क्षिप्यालकमालि
कां विलुलितमिापांडुगंडस्थलीं [illegible]श्लिष्य दलयप्रपातमयतः प्रोत्लम्प किंचित्करौ ॥
द्वारस्तंभनिषण्णगात्रलतिका केनापि पुण्यपासनामार्गालोकनदत्तदृष्टिरबला
तत्कालमालिंगिता ॥५०॥ निश्वाससंतापसखीवरो किंचितास्रुपातावि
युतासखेदा ॥ वाच्याप्रलब्धागतभर्तृको काभिसंकिता खंडितयासहा
त्र ॥५१॥ विचित्रमंडनासक्ता भवेत्स्वाधीनभर्तृका ॥ तथा वासकसज्जा
पि सक्रिंत्वा गंतुकभिप्रया ॥५२॥ कुलजान्यांना वेश्या त्रिधास्यादभिसा
रिका ॥ तथैवोक्तास्तथैवान्याः स्वाधीनपतिकादयः ॥५३॥ कुलजासंव १०
तात्रस्तासव्रीडा च दतं व्रजेत् ॥ नापकंपरना[illegible]स्सदान्येरनिरीक्षिता ॥५४॥

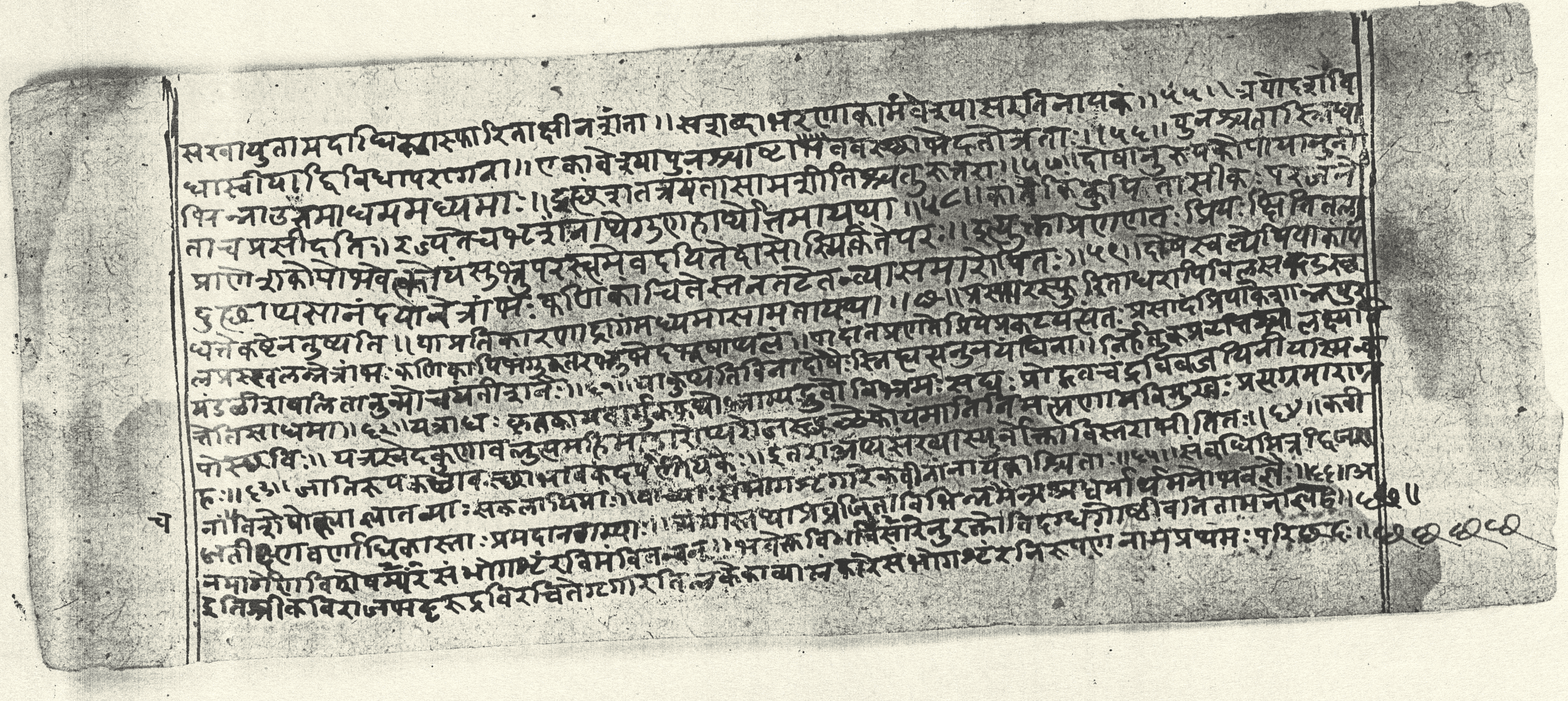

सरनायुतामदाध्यिक्षास्फारिताक्षीनत्रीता ॥ सख्याब्दाभरणाकामैवेद्यासमतिनायकं ॥५५॥ त्र्योयाद्दशीधि
धास्वीयाद्विविधापरगता ॥ एकावेर्ष्यापुनस्त्राष्टाभिनवस्त्रीफेदतोत्रता ॥५६॥ पुनश्च्यतारिलाधा
पिन्नाउत्तमाधममध्यमाः ॥ दुष्छत्रातत्रमतासामत्रीतिश्चनुरूतरा ॥५७॥ दोषानुरूपकोपायानुनी
ताच प्रसीदति ॥ रउपेतचपन्त्रोनाषिगुणहार्योत्तमायुष्या ॥५८॥ कोनैकिंकुपितासीकः परजने
प्राणेशाकोपोभवकोयंस्तुभ्रुपरस्तमेवदयितेदासोस्मिकिंतेपरः ॥ इत्युक्ताप्रणएणतः प्रियः क्षितितल्प
दुःखोप्यसानंदयानेत्रांभैः कथाकाचिनेस्तनतटेतन्व्यासमारोपितः ॥५९॥ दोषस्वल्पेपियाकोप
ध्यतेकष्टेनतुष्यति ॥ याप्रतिकारणाद्गागमध्यमासामतायष्या ॥६०॥ प्रसारस्फुरिताधरापिविलसत्कंडरख
लमस्स्वलन्नेत्रांभःकणिकापिपंगुरुतरभ्रूभेदमत्रापलं ॥ पादांतप्रणतेप्रियेप्रकटयसतः प्रसादप्रियाकेनाजपुरु
मंडलीत्राबालितानुमोचयमनीत्राले: ॥६१॥ याकुप्यतिविनादोषैःस्निग्धसनुनयंविना ॥ निर्हेतुकप्रकोपत्तमा लक्ष्मी
क्त्रीतिसाधमा ॥६२॥ यत्राधःकृतकामसंयमुकरुवीभ्राम्यद्दुर्वाविभ्रमःसद्यःप्रोद्भवचंद्रबिंबजयिनीयाक्षम
पोस्याधिः ॥ यत्रस्वेदकणावलुसमहिमारोप्यरोजस्तुच्छेकोयंमानिनीनमसृणामाविमुख्यः प्रसग्रमाराण
हः ॥६३॥ जातिरूपकुलौदार्यभावकंदर्पसीमके ॥ इतराअप्यसखासुनेत्कोविस्तराक्षीस्मितः ॥६४॥ कवी
नौनिर्दोषोकुलालानमाः सकलाधमा ॥ वास्याः सम्भोगशृंगारेकवीनांनायकाश्रिताः ॥६५॥ संवध्यभित्रद्विजना
च लतीक्ष्णावर्णाधिकास्ताः प्रमदानदाम्याः ॥ सात्त्विकालपामग्रजिताविभिन्नमैत्र्यधर्मापमनोपवर्तो: ॥६६॥ अ
नभोगेर्षाविशेषमैरसंभोगशृंगारविमांविलवनं ॥ भवोक्तविभावैरनुरक्तोविदग्धगोष्ठीवानतामनोलह ॥६७॥
इतिश्रीकविराजभट्टरुद्रविरचितेशृंगारतिलकेकाव्यालंकारेसंभोगशृंगारनिरूपणं नाम प्रथमः परिच्छेदः ॥६८॥

स्फुटश्लोक ॥

॥ रोहिणी तोयनाशाय धान्यनाशाय चाश्विनी ॥ भरणी सर्वनाशाय केन वर्षति कृत्तिका ॥१॥
भद्रा यारीपिताहा ही शङ्कद्दाहकरोति वै ॥ = ॥ हरते रत्नमेकत्वे प्रयोगे किं विषीदसि ॥ हरणं
निघामस्यार्दथभाषार्थबोधत: ॥१॥ कचित्सवर्त्ति: कचित्स्रवत्ति कचित् क्षिनाषा कोचिदन्य
देव ॥ विधेर्विधानं बहुधा समीक्ष्य तु विधं बाहुल्यकं वदंति ॥१॥ मेखकं नरवनाठी म्यो
भद्रापुच्छघटीत्रयं ॥ कोमेण धवले पक्षे शुक्रोमेण त्रितेतरे ॥१॥ ऊर्ध्वं चातिलकं कार्यं नं
॥ श्रीमिगारनिलकसमाप्तं ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ६८ ८०

॥११॥ कुर्यात्त्रिपुंड्रकं ॥ निराशाः पितरो यांति दृष्ट्वा विप्रं त्रिपुंड्रकं ॥१॥ इति गंधदानप्रकरणा पठितला ॥११॥
औदीच्यानां प्रदाक्षि चंदनातिलकप्रशंसा दाक्षिणात्य चंदनातिलकसंप्रदायानिंदा च सम्यक्
तरोक्तवाक्यांतरविरोधात् । इति पाराशरस्मृते पंचमोध्याये गंधप्रकरणे इदं वाक्यं ॥
पवित्रं यदि वा दर्भं फरे रूक्षा द्विजा नरः । समाछभे तदुर्बुधि तच्छ्राद्धमासुरं भवेत् ॥१॥
सुराकल्पेषु नारीणां मोजीवंधनमिष्यते । अध्यापनं च वेदानां सावित्रीवचनं तथेति यम: ॥१॥

K.K.S.U. LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1788
Dist. Nagpur

```
[OrderDescription]
,CREATED=21.10.20 10:54
,TRANSFERRED=2020/10/21 at 10:58:32
,PAGES=22
,TYPE=STD
,NAME=S0004273
,Book Name=M-1788-SHRINGAR TIKAL
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
```

FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,